

ISSN: 2957-3874 (Print)

Journal of Al-Farabi for Humanity Sciences (JFHS)

<https://iasj.rdd.edu.iq/journals/journal/view/95>

مجلة الفارابي للعلوم الإنسانية تصدرها جامعة الفارابي

דיבור ישיר ועקיף בשפה העברית- ספר איוב כדוגמה

□ מורה עוזר. ראוויה איברהים עלי מוחמד

□ אוניברסיטת בגדד- פקולטת השפות- המחלקה ללשון העברית

الكلام المباشر وغير المباشر في اللغة العبرية سفر ايوب نموذجا

م.م. راوية ابراهيم علي محمد

جامعة بغداد/كلية اللغات/ قسم اللغة العبرية

Direct and indirect speech in the Hebrew language- The Book of Job as an example

Assistant Lecturer Rawya Ibrahim Ali Muhammad □

University of Baghdad- College of Languages- Department of Hebrew Language □

תקציר

המחקר עוסק בניחותו פרגמטי של דיבור ישיר ודיבור עקיף בספר איוב, תוך יישום שיטתי של עקרונות בלשניים ותיאוריות שיה. הדיבור הישיר מציג את רגשות הדמות עצמה- זעקה, תקווה, התנגדות ושאלות רטוריות- והוא מאפשר פעולות דיבור פרפורמטיביות עוצמתיות. לעומתו, הדיבור העקיף מועבר דרך המספר המקראי, מבטא מחשבות או תגובות של הדמות בתיווך נרטיבי רגוע, ומתיר מקום לפרשנות הקורא. המחקר מיישם את ששת רכיבי התקשורת (מוען, נמען, מסר, הקשר, קוד, ערוץ), את עקרונות גרייס (כמות, איכות, יחס, אופן), (לרבות אקטים רגשיים ייחודיים כמו תקווה, ייאוש, תעוזה, התנצלות דחויה, וגעגוע Speech Acts ואת תיאוריית פעולות הדיבור) לתום. כמו כן, המחקר מציג טיפולוגיה של דו-משמעויות- סמנטיות, תחביריות, פרגמטיות, פולוגיות, ואירוניות- ומראה כיצד הן תורמות להבעת מורכבות פסיכולוגית ורטורית בטקסט. באמצעות שילוב בין כלים פרגמטיים, לשוניים וספרותיים, המחקר חושף את העומק הרב-שכבתי של השיח המקראי באיוב, ומציע גישה חדשה להבנת תקשורת לשונית בספרות תנ"כית.

מילות מפתח: ספר איוב- פרגמטיקה- דיבור ישיר- דיבור עקיף - דו-משמעויות.

تتناول الدراسة تحليلاً براغماتياً للكلام المباشر وغير المباشر في سفر أيوب، مطبقةً منهجياً المبادئ اللغوية ونظريات الخطاب. يُبرز الكلام المباشر مشاعر الشخصية- كالصراخ والأمل والمقاومة والأسئلة البلاغية- ويتيح أفعالاً كلامية أدائية قوية. في المقابل، يُنقل الكلام غير المباشر من خلال الراوي التوراتي، معبراً عن أفكار الشخصية أو ردود أفعالها بأسلوب سردي هادئ، تاركاً المجال لتفسير القارئ. تُطبق الدراسة عناصر التواصل الستة (المُخاطب، المُخاطب، الرسالة، السياق، الرمز، القناة)، ومبادئ جرييس (الكم، الكيف، الموقف، الأسلوب)، ونظرية أفعال الكلام- بما في ذلك الأفعال العاطفية الفريدة كالأمل واليأس والجرأة وتأخير الاعتذار والشوق إلى الكمال. كما تُقدم الدراسة تصنيفاً لأنواع الغموض- الدلالي، والنحوي، والبراغماتي، والصوتي- وتُظهر كيف تُسهم في التعبير عن التعقيد النفسي والبلاغي في النص. ومن خلال الجمع بين الأدوات البراغماتية واللغوية والأدبية، تكشف الدراسة عن العمق المتعدد الطبقات للخطاب التوراتي في سفر أيوب، وتقدم نهجاً جديداً لفهم التواصل اللغوي في الأدب التوراتي.

الكلمات المفتاحية: سفر أيوب- البراغماتية- الكلام المباشر- الكلام غير المباشر- الغموض.

Abstract:

The study deals with a pragmatic analysis of direct and indirect speech in the book of Job, systematically applying linguistic principles and discourse theories. Direct speech presents the character's own emotions- cry, hope, resistance, and rhetorical questions- and allows for powerful performative speech acts. In contrast, indirect speech is conveyed through the biblical narrator, expressing the character's thoughts or reactions in a calm narrative mediation, and leaving room for the reader's interpretation. The study applies the six elements of communication (addresser, addressee, message, context, code, channel), the principles of grace (quantity,

quality, attitude, manner), and the theory of speech acts- including unique emotional acts such as hope, despair, audacity, delayed apology, and longing for perfection. The study also presents a typology of double meanings - semantic, syntactic, pragmatic, phological, and ironic- and shows how they contribute to the expression of psychological and rhetorical complexity in the text. By combining pragmatic, linguistic, and literary tools, the study reveals the multi-layered depth of the biblical discourse in Job, and offers a new approach to understanding linguistic communication in biblical literature. **Keywords:** Book of Job- Pragmatics- Direct Speech- Indirect Speech- Ambiguity.

מטרות המחקר

- לזהות ולהגדיר את מאפייני הדיבור הישיר והעקיף בספר איוב. - ליישם כלים פרגמטיים (פעולות הדיבור, הרמיזה, עקרונות גרייס, רכיבי תקשורת) להבנת המבעים.
- לחשוף את הרבדים הרגשיים, הרטוריים והדו־משמעתיים בטקסט המקראי.
- לפתח טיפולוגיה פרגמטית של סוגי אקטים לשוניים ורגשיים בטקסט.

חשיבות המחקר

- מאירה את מורכבותו הלשונית וההומניסטית של ספר איוב.
- מציעה כלי ניתוח עיוניים-שיטתיים לשיח מקראי- תחום מועט המחקר בפרגמטיקה.
- מאפשרת קריאה רגשית-תרבותית רבת עומק, לא רק סמנטית או תיאולוגית.
- מחברת בין דיסציפלינות: בלשנות, מקרא, פילוסופיה של השפה ופרשנות ספרותית.

שיטת המחקר

המחקר הוא תיאורי-אנליטי, מתייחס לבחירת מבעים ישירים ועקיפים מתוך ספר איוב לפי פרקים ודמויות לשם יישום שיטתי של מודלים פרגמטיים.

הקדמה:

עבור שפה עתיקה, עברית מקראית מספקת קורפוס נתונים נרחב ומגוון יחסית, הזמין במלואו לחיפוש אלקטרוני. מצד שני, התנ"ך הוא למעשה החומר היחיד שיש לנו בשפה זו (יש גם אוסף קטן של כתובות ומכתבים), והוא, כמובן, אינו משקף את מגוון המרשם בפועל שיש לכל שפה.

יתר על כן, התנ"ך עבר אלפי שנים של העתקה ומאות שנים של עריכה, המבוססות על מקורות מרובים. זהו תיעוד של תקופות שונות בהתפתחותה של שפה, עם שגיאות כתיבה או טעות עריכה מדי פעם. כמו כן, בעוד שישנן ראיות טובות התומכות ברוב מה שאנו יודעים על הסמנטיקה של העברית המקראית (תרגומים לשפות עתיקות אחרות ומסורת פורה של פרשנות מקראית בטקסטים עבריים מאוחרים יותר), חלק מהקטעים והמילים נותרים מסתוריים והמשמעויות של מילים וביטויים רבים אינן ברורות או שנויות במחלוקת. כתוצאה מכך, יש להסיק מסקנות מהופעות בודדות של צורה בזהירות רבה. למרות אי ודאויות אלה, אנו מתמקדים במאמר זה בתופעות חזקות מספיק כדי לבצע הכללות משמעותיות. (1)

הגדרה:

דיבור ישיר כרוך בציטוט המילים המדויקות שנאמרו על ידי מישהו, מוקף במרכאות, בעוד שדיבור עקיף מדווח על מה שאמר מישהו מבלי להשתמש במילים המדויקות שלו. דיבור עקיף כרוך לעתים קרובות בשינויים בזמני פועל, כינויי גוף וביטויי זמן כדי לשקף את השינוי בפרספקטיבה.

דיבור ישיר ועקיף בעברית

דיבור ישיר ועקיף הם מאפיינים מרכזיים בעברית, הן בצורתיה המודרניות והן בצורתיה המקראיות. צורות אלה משמשות לדיווח על מה שאמר מישהו אחר, עם מאפיינים דקדוקיים ופרגמטיים מובחנים. המחקר בוחן לא רק את ההבחנה המסורתית בין ישיר לעקיף, אלא גם קטגוריות ניואנסיות נוספות ואת הסמנים הלשוניים שלהן.

סוגי ומאפייני של דיבור מדווח בעברית

דיבור ישיר לעומת דיבור עקיף

דיבור ישיר בעברית בדרך כלל משחזר את האמירה המקורית מילה במילה, שלעתים קרובות מוצגת על ידי פעלים של אמירה. הוא שומר על ההתייחסויות המקוריות לגוף, לזמן ולמקום.

דיבור עקיף

הוא תת-קבוצה של פסוקיות משלימות, המאופיינת בשינויים בדיאקסיס גוף, מרחב וזמני. שלא כמו אנגלית, עברית בדרך כלל אינה משנה את זמן הפועל בדיבור עקיף. דיבור עקיף לרוב מתאים את האמירה המקורית כך שתתאים להקשר הדיווחי, במקום לצטט בדיוק. (2) (3)

קטגוריות נוספות: דיבור חופשי ודיבור מדמה

דיבור ישיר חופשי מזוהה בעברית המקראית, שבה המספר מקרוב את דיבורה של דמות במקום לצטט בדיוק. הדבר מסומן על ידי השימוש פעולות דיווח סימולטיביות מתייחסות למקרים בצורה הסופית של הפועל "לומר", בניגוד לצורה הסופית עבור ציטוטים מדויקים. (4) שבהם האמירה המדווחת מעולם לא התרחשה בפועל, ומרחיבות את ההבחנה המסורתית בין ישיר/עקיף. נתון זה נתמך על ידי מחקרים פרוזודיים בעברית ישראלית מודרנית, המראים דפוסי אינטונציה שונים בהתאם לסוג הדיבור המדווח. (5)

סמנים לשוניים ופרגמטיים

גוף, רמיזה וזמן: דיבור עקיף בעברית כרוך בשינויים בגוף ובדיאקסיס, אך לא בדרך כלל בזמן פועל, בשונה מהמוסכמות האנגליות. (6)

פרוודיה: המבנה הפרוודי (דפוס האינונציה) של דיבור מדווח בעברית מודרנית משתנה בהתאם למידת הרציפות התחברית והפרגמטית בין הביטוי המדווח לביטוי המדווח.⁽⁷⁾
לקסיקליזציה: לעברית יש צורות לקסיקליות שונות להכנסת דיבור ישר, בהשפעת יידיש ושפות אירופאיות, אך לעתים קרובות משפרות מבנים עבריים קיימים.⁽⁸⁾

דיבור מדווח בהקשרים מקראיים ומודרניים

הקשר	מאפייני דיבור ישר	מאפייני דיבור עקיף	הערות נוספות
העברית החדשה	מילה במילה, דיאקסיס מקורי	שינוי גוף/ דיאקסיס, ללא שינוי זמן	הבדלים פרוודיים, פעולות סימולטיביות. ^{(9) (10)}
העברית המקראית	פועל סופי לציטוט מדויק	פועל סופי לשיח ישר חופשי ^{(11) (12)}	

אתגרים בסימון וניתוח

עמימות: בטקסטים מקראיים, הבחנה בין גבולות הדיבור הישר יכולה להיות מאתגרת עקב מעברים מעורפלים או לא מוגדרים מספיק. אסטרטגיות סימון פשוטות מומלצות למקרים כאלה.⁽¹³⁾ בדרך כלל העברית מבחינה בבירור בין דיבור ישר לדיבור עקיף, עם מאפיינים ייחודיים כגון הזנת זמן מינימלית בדיבור עקיף וקטגוריות נוספות כמו שיח ישר חופשי ודיווח סימולטיבי. צורות מודרניות ומקראיות כאחד משתמשות בסמנים דקדוקיים ופרוודיים ספציפיים כדי לסמן הבחנות אלה, וניתוח הדיבור המדווח בעברית ממשיך לחשוף דפוסים פרגמטיים ולשוניים מורכבים. יישום הפרגמטיקה על דיבור ישר ודיבור עקיף בספר איוב הוא מסע מרתק שמחבר בין לשון, הקשר תרבותי, ומטען רגשי. הנה דרך מובנית לגשת לכך עם דגש על שיח יובלי, עמדות נרטיביות, וכוח ההקשר:

הבחנה בין דיבור ישר לדיבור עקיף

- דיבור ישר: הצהרות שמובאות כלשונן, למשל: "ויאמר אלוהים אל איוב..."
- דיבור עקיף: הצגת דברי דמויות מבעד לעיני המספר, למשל: "היו מחרפים את איוב וטוענים כי חטא..."
בהקשר ספרותי, המעבר בין השניים לעיתים נושא משמעות פרשנית עמוקה ובאיוב הדבר בולט בדיונים עם רעיו ובמענהו לאל.

הרכיבים העיקריים של הדיבור:

דוגמה 1: דיבור ישר "יאבד יום אנלדבו ונהלילה אמר הרה גבר" איוב ג' (איוב מקלל את יום היוולדו)

רכיב	הסבר	ניתוח
המוען	מי שמפיק את הדיבור	איוב, הדמות המרכזית, בשיח ייאוש
הנמען	למי מיועד הדיבור	ישיר כלפי האל / העולם / עצמו – נמען סמוי אך טעון
המסר	התוכן המועבר	רצון לבטל את עצם קיומו, ביטוי קיצוני של סבל
הקשר	נסיבות הדיבור	לאחר אובדן קשה, מבטא מחאה קיומית
הקוד	השפה והסגנון	לשון תנ"כית, מטאפורה, פורמלית ופיוטית
הערוץ	דרך ההעברה	נאמר בפומבי, נמסר בטקסט כתוב – כאקט דרמטי

כאן הדיבור הישר מייצר עוצמה רגשית: איוב אינו רק מדבר אלא מבצע פעולה לשונית טעונה- קללת יום. המשמעות אינה אינפורמטיבית בלבד אלא גם פרפורמטיבית.

דוגמה 2: דיבור עקיף

"פי אמר איוב אולי חטאו בני ובתיהם אלוהים בלכבם" איוב א'

רכיב	הסבר	ניתוח
המוען	מי שמפיק את הדיבור	המספר החיצוני, צד שלישי
הנמען	למי מיועד הדיבור	הקורא/שומע, אינו חלק מהסיטואציה הישירה
המסר	התוכן המועבר	מה איוב *חשב ואמר לעצמו* כבסיס לפעולתו
הקשר	נסיבות הדיבור	תיאור מנהג איוב להקריב למען בניו
הקוד	השפה והסגנון	דו"ח סיפורי, לשון מסירה, מובלעת דיבור
הערוץ	דרך ההעברה	נמסר בטקסט – ערוץ עקיף דרך מספר עלילתי

כאן הדיבור העקיף חושף פנימיות- לא את המילים אלא את "ההנחות" שמאחורי הפעולה. הפרגמטיקה מראה כיצד השולח הנסתר (איוב) מובא לקורא דרך התווך של המספר.

(בדיבור ישר ודיבור עקיף מתוך בפר איוב: Deixis רמיזה)

רמיזה אישית, זמנית, מקומית וחברתית בדיבור ישר ודיבור עקיף מתוך ספר איוב, נבחן כיצד רכיבים אלה תורמים למשמעות, להקשר, ולהבנה הפרגמטית של הדוברים תוך מתן הניתוח לכל דוגמה.

1- Personal Deixis רמיזה אישית ()

מתייחסת לגופים: "אני", "אתה", "הוא" וכו', ומעידה על זהות השולח או הנמען.

א- דיבור ישר: "מה-אנזש פי תגדלנו וכי תשים אליו לךד..."

תפקדנו לךקרים לךגעים תבךננו" איוב ז' 17-18

"אם-ירצה לריב עמו לא יעננו אמת מני-אלף" איוב ט' 3

סוג רמיזה	מופע לשוני	ניתוח

אישית	"תגדלנו", "תשים", "תפקדנו"	איוב פונה ישירות לאלוהים בגוף שני- יוצר נוכחות טעונה בין הדובר לנמען העליון
אישית	"עמו", "יעננו"	איוב מדבר על האל בגוף שלישי אך על האדם בגוף שלישי רבים- מרמז על נתק ומרחק בין האנושי לאלוהי

ב- דיבור עקיף:

"פֶּאֶשֶׁר תִּדְבֵּר אַחַת הַנְּבִלֹת תִּדְבְּרִי" איוב ב' 10

"עוֹד זֶה מְדַבֵּר גַּם זֶה בֹּא" איוב א' 18

סוג רמיזה	מופע לשוני	ניתוח
אישית	"תדברי", "תדברי"	מסופר לנו מה אמר איוב לאשתו, הגוף השני מתווך דרך המספר, הדיבור כבר עבר ממפגש ישיר לדיווח עקיף
	"זה", "זה"	שימוש בגוף שלישי להמחשת רצף אירועים, הדיבור מדווח על מה שאחרים אמרו מבלי לנקוב בשמות- מבליט את הדחיפות והאסון דרך העקיפות

(הפנייה לזמן: "היום", "עתה", "מחר", "אז" וכו'. Temporal Deixis רמיזה זמנית) 2-

דיבור ישיר: א-

"יָדִידָה עֲצֹבוֹנִי וַיַּעֲשֵׂנִי ... זְכוֹר נָא פִי כַחֲמֵר עֲשִׂיתֵנִי" איוב י' 8-9

"אֵף עַל-זֶה תִּפְקַח עֵינֶיךָ וְאוֹתִי תִּבְיֵא בְּמִשְׁפַּט עֲמֶד" איוב י"ד 3

סוג רמיזה	מופע לשוני	ניתוח
זמנית	"זְכוֹר נָא", "עשיתני"	שימוש בלשון עבר מדגיש את ההתייחסות ליצירה ראשונית- זמן קדום אך נוכח רגשי עבור איוב
	"על-זה"	התייחסות רגעית למה שקדם בדיבור, יוצרת קשר סיבתי בתוך פרשיית דיבור ישירה

ב- דיבור עקיף:

"וְהִיָּה פִי הַקִּיפּוֹ הַיָּמִים וְשָׁלַח אִיּוֹב" איוב א' 5

"וְהִלְכּוּ בְּנֵי וַעֲשׂוּ מִשְׁתֶּה בֵּית אִישׁ יוֹמוֹ" איוב א' 4

סוג רמיזה	מופע לשוני	ניתוח
זמנית	כאשר הקיפו הימים	תיאור זמן מעגלי, מסופר כהרגל קבוע, לא משקף זמן חווייתי אלא זמן סיפורי מדווח
	"יומו"	תיאור זמני של מחזור חברתי, מועבר כהרגל חוזר בדיווח- מייצג זמן סיפורי ולא חווייתי אישי

(Spatial Deixis רמיזה מקומית) 3-

הפנייה למקום: "פה", "שם", "בתוך", "על", "ליד" וכו'.

דיבור ישיר: א-

"אִם-קִוִּיתִי שְׂאוֹל בֵּיתִי ... לִשְׁחַת קְרָאתִי אָבִי" איוב י"ז 13-14

"נִתִּיב לֹא יִדְעוּ עֵיט וְלֹא שִׁנְפְּתוּ עֵין אִיהֶ" איוב כ"ח 7

סוג רמיזה	מופע לשוני	ניתוח
מקומית	"שאוול", "ביתי", "שחת"	השימוש במרחבים תחתיים מייצר זירה רגשית- הדובר ממקם עצמו בעולם קודר של מוות ותהום
	"נתיב"	התייחסות למקום עלום - איוב מדבר על מסלול חכמה בלתי נגיש, שימוש ברמיזה מקומית לציון נשגב ונסתר

ב- דיבור עקיף:

"וְהָיָה רוּחַ גְּדוֹלָה בָּאָה מֵעֶבֶר הַמְּדַבֵּר" איוב א' 19

"אֵשׁ אֱלֹהִים נִפְלְאָה מִן-הַשָּׁמַיִם" איוב א' 16

סוג	מופע לשוני	ניתוח
מקומית	מעבר המדבר	המקום מסופר כסיבה חיצונית לאירוע- הדיווח העקיף שומר על ריחוק רגשי מהמרחב המאיים
	"מן-השמים"	מקום עליון כגורם פעיל- הדיבור המדווח מביא מסר מרחבי טעון דתי ורגשי, אך אינו מצטט ישירות את הדובר

(Social Deixis רמיזה חברתית) 4-

הפנייה ליחסים חברתיים: תוארי כבוד, סמכות, קרבה רגשית וכו'.

דיבור ישיר: א-

"עֲדָה מְחֻזֶק בְּתַמְתָּהּ" איוב ב' 9

"וַיִּזְדַּע לָהּ כִּי יָשָׁה לָהּ אֱלֹהִים מֵעֹנֶה" איוב י"א 6

סוג רמיזה	מופע לשוני	ניתוח
חברתית	תומתך	אשת איוב מציגה גיחוך של עמדת תום- יחס בין בעל לאשה, נימת ביקורת בתוך מסגרת זוגית
	"לך"	יחס ישיר אך מאשים- צופר פונה בנימת עליונות מוסרית, התייחסות חברתית של תוכחה

דיבור עקיף: ב-

"אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ עֹזַי אִיּוֹב שְׁמוֹ... וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא תָם וְיָשָׁר" איוב א' 1

"וַיְהִי הָאִישׁ הַהוּא גָדוֹל מִכָּל בְּנֵי קָדָם" איוב א' 3

סוג רמיזה	מופע לשוני	ניתוח
חברתית	"איש", "תם", "וישר"	המספר מציג את איוב כמודל מוסרי- זהו יחס חברתי מתווכ, קביעה ערכית שמקמת את הדמות לפני המעשה
	"גדול מכל בני קדם"	תיאור מעמדי חברתי- יחס הערכה שמובא ע"י המספר, מייצר היררכיה ונרטיב של מוניטין בלי אינטראקציה אישית

"- פעולות הדיבור בהקשר של דיבור ישיר ודיבור עקיף בספר איוב. Speech Acts תיאוריית"

(, ובעברית (פעולות הדיבור).⁽¹⁴⁾ תיאוריה פרגמטית, Speech acts היא נקראת גם תורת מעשי הדיבור, תרגום של הביטוי האנגלי (בטיפולה בתופעת השיח, מתמקדת בפעולות לשוניות, תוך שימוש בכל הנתונים הטקסטואליים, ההקשריים והאינטראקציונליים. אוסטין נחשב לאחד המייסדים הראשונים של תורת מעשי הדיבור, שכן סיפק הבחנות מדויקות לפעולות דיבור, וסיווגים אלה פותחו עוד יותר על ידי תלמידו סירל.⁽¹⁵⁾ התיאוריה של אוסטין מבוססת על רעיון הביצועיות. הוא הבחין בין ביטויים ביצועיים לביטויים לא ביצועיים (תיאוריים). הוא גילה שאמירת משהו בצורה ספציפית היא הישג שלו. דוגמאות לביטויים תיאוריים המתארים תחושה כוללות: אני מתנצל, אני מצטער... ואילו ביטויים ביצועיים כוללים: אני תומך, דעתי, אני צופה... התנאי לביטויים ביצועיים הוא הרלוונטיות שלהם למציאות (הישג אמיתי).⁽¹⁶⁾ פול ריקור מאמין כי "ניתן לשלב את הפועל עם קוטב העובדה כדיאלקטיקה של עובדה ומשמעות, אך פועל זה גם פועל לפי כללים סמנטיים המוצגים על ידי מבנה המשפט, שכן הפועל חייב לבוא לידי ביטוי בצורת כינוי גוף ראשון. " פעולות דיבור, בין אם הן פקודות, רצונות, שאלות, אזהרות או הצהרות, בנוסף לאמירה, משיגות משהו ויוצרות השפעות באמצעות ההצהרה.⁽¹⁷⁾

(Locutionary Act. אקט לוקוציוני

המרכיב הלשוני הבסיסי: מה "נאמר" מבחינה תחבירית ומשמעותית.⁽¹⁸⁾

דוגמה: "אם-אֶצְדָּק פִּי יִרְשָׁעֵנִי" איוב ט' 20

רכיב	ניתוח
תחביר ומשמעות	תנאי עם ניגוד: אפילו אם אתבטא כצדיק, פי (עצמי!) יחשוף אותי כרשע
שימוש לוקוציוני	התבטאות מורכבת המציגה פרדוקס עצמי- ייאוש קיומי בלשון תנאית

(Illocutionary Act. 2. אקט אילוקוציוני

הפעולה שהדובר "מבצע" דרך הלשון: טענה, שאלה, קללה, בקשה, ציווי וכו'.⁽¹⁹⁾

סוגים עם דוגמאות

סוג אקט	פסוק	פעולה לשונית	ניתוח
Assertion טענה	איוב י"ט 25	"אֲנִי יָדַעְתִּי גֹאֲלִי חִי"	הצהרה נחרצת על אמונה בגאולה מבע של תקווה אמונית על אף הסבל
Question שאלה	איוב ג' 11	"לָמָּה לֹא מָרַחֵם אַמּוֹת?"	שאלה רטורית טעונהמביעה ייאוש, לא חיפוש מידע
Request בקשה	איוב ז' 17	"שִׁים אֲלֵי לִבִּי"	פנייה נרגשת לאל, ציפייה לרחמים בקשה לשים לב לעליבות האדם
Command ציווי	איוב י" 9	"זָכוֹר נָא כִּי כְחָמֵר עָשִׂיתָנִי זָכוֹר נָא כִּי כְחָמֵר עָשִׂיתָנִי"	זכור נא כי כחמר עשיתני" ציווי אל האל לזכור מעשה היצירה נטען רגשית, אך ניסוח תקיף
Curse קללה	איוב ג' 3	"יֵאבֵד יוֹם אֲנֹלְד־ בּוֹ"	קללה של יום הלידה פעולה לשונית פרפורמטיבית חזקה
Prayer תפילה	איוב ו' 8	"וּמִי יִתֵּן תַּקְוַתִּי תְּבוֹא"	משאלה ותפילה לקץ הסבל ביטוי של ציפייה נואשת

(Perlocutionary Act. 3. אקט פרלוקוציוני

ההשפעה האפשרית על הנמען: לעורר פחד, לשכנע, להעציב, להפתיע וכו'.⁽²⁰⁾

דוגמה: איוב י"ז 6 "ואור בכה עיני לי וצלמי לקל בת יקום"

השפעה	ניתוח
לעורר אמפתיה, זעזוע	הנמען (הקורא או האל) נחשף לתיאור פואטי של התפוררות נפשית ופיזית- תוצאה פרלוקוציונית צפויה: הזדהות או רחמים

Speech Acts טבלה מסכמת לסוגי

סוג אקט	פסוק	דיבור ישיר/עקיף	ניתוח פרגמטי
הצהרה	איוב י"ט 25	ישיר	הצהרה אמונית בתוך סבל
שאלה	איוב ג' 11	ישיר	שאלה רטורית- זעקה ולא חקירה
קללה	איוב ג' 3	ישיר	אקט פרפורמטיבי- ביטול יום
תפילה	איוב ו' 8	ישיר	משאלה לעזרה- בקשת גאולה
דיווח עקיף	איוב א' 5	עקיף	תיאור פעולה מתוך מחשבה- דיבור פנימי מדווח
תוכחה	איוב ב' 10	עקיף	מספר מדווח על דברי תוכחה של איוב לאשתו

הסוגים הניואנסיים שאתה מדבר עליהם, כמו "אקט של תקווה", "אקט של התנגדות פנימית", "אקט של ייאוש מושכל" ועוד, הם בדיוק הלחם והמים של ניתוח רגמטי עמוק- והם ייחודיים לטקסטים כמו ספר איוב. אז הנה הם, "כפי שמגיע להם": יישום ייחודי מתוך ספר איוב בלבד, מסודר ומנותח

אקטים ניואנסיים מתוך ספר איוב

Act of Hope (אקט של תקווה) -

"אני ידעתי גאלי קי ואחרון על-עפר יקום" איוב י"ט 25

רכיב	ניתוח
דיבור	דיבור ישיר של איוב
פעולה לשונית	הצהרה עתידית שמבטאת אמונה בגאולה למרות הסבל
אילוקוציה	הבעת תקווה נחרצת
פרלוקוציה	מעוררת השראה, מנחמת את הקורא
קוד רגשי	לשון קביעתית, פיוטית, מלאה עוצמה

מדובר בתקווה עזה כנגד כל הסיכויים- פתח של גאולה בתוך החשכה הקיומית.

Act of Inner Resistance (אקט של התנגדות פנימית) -

"על פן אמרתי שנה תם ורשע הוא מכלה" איוב ט' 22

רכיב	ניתוח
דיבור	דיבור ישיר של איוב
פעולה לשונית	אמירה סרקסטית שמפקפקת באיזון האלוהי
אילוקוציה	התנגדות מוסרית פנימית, פאסיבית-אגרסיבית
פרלוקוציה	מעוררת זעזוע או הרהור מוסרי
קוד רגשי	לשון טענה עם אירוניה מרה

זה אינו מרד קולני אלא פקפוק פנימי חריף בתבונה האלוהית- פעולה לשונית שנבנית על כאב.

Calculated Despair (אקט של ייאוש מושכל) -

"ידיך עצבוני ויעשני... זכור נא פי כחמר עשיתיני" איוב י" 8-9

רכיב	ניתוח
דיבור	דיבור ישיר פנייה לאל
פעולה לשונית	הצהרה ובקשה המשולבות במניפולציה רגשית
אילוקוציה	ייאוש מובנה עם צל של בקשה להכרה
פרלוקוציה	מעוררת חמלה או שאלות מוסריות
קוד רגשי	שילוב טיעון לוגי ורגש פואטי

זהו ייאוש שאינו זעקה ריקה אלא טיעון מוסרי סדור- מעין עתירה פרגמטית מתוך שבר.

טיפולוגיה פרגמטית של אקטים רגשיים בספר איוב

1- אקט של כעס מודחק

"הטוב לך פי תעשוק תמאס גיע פפים" (איוב י' 3)

- טענה מוסרית מוסווית בנימוס

- שימוש בלשון שאלה במקום עימות ישיר

- הכעס מובע כערעור על הצדק האלוהי

גורם לקורא לתהות: האם האל באמת צודק? -

2- אקט של הסכמה מייאשת

"יְדַעְתִּי כִּי כֵן תִּשְׁכַּחַנִּי לְמִנָּת" (איוב ל' 23)

- קבלה של גורל מתוך ייאוש

- לשון קביעה פשוטה, לא דרמטית

- הסכמה עם מה שלא ניתן לשנות

- מעורר תחושת חוסר אונים בקורא

3- אקט של תעוזה רוחנית

"אֲנִי לֹא אֶסְתַּר פִּי אֲדַבְּרָה בְּצַר רִוְחִי" (איוב ז' 11)

- החלטה לא לשתוק עוד

- שימוש בפועל עתיד – הכרזה על כוונה לדבר

- פעולה לשונית של התנגדות למוסכמות

- מעורר כבוד ותחושת עמידה איתנה

4- אקט של השלמה נואשת

"סִסְדָּךָ תִּשְׁמְרֵנִי וּפְקוּדֹתֶיךָ שְׁמֶרָה רִוְחִי" (איוב י' 12)

- קבלה של מצב תוך הכרה בטוב שחלף

- לשון עבר מלווה בניגוד למציאות נוכחית

- דיבור רגשי המעיד על הבנה מורכבת

- מעורר תחושת פיוס עם העבר ומרירות בהווה

5- אקט של ציפייה להתערבות אלוהית

"אֲנִי יְדַעְתִּי גְּאֻלִּי חַי" (איוב י"ט 25)

- ביטוי חד של אמונה בגאולה עתידית

- הצהרה נחרצת, נוכחת ומשכנעת

- פעולה לשונית שמבצעת תקווה

- מעניקה לקורא תחושת תקומה גם מול סבל

6- Bitter Sarcasm Act אקט של לעג מר ()

"אֲמַנְם כִּי אַתֶּם עִם וְעַמְכֶם תִּמּוּת חֲכָמָה" איוב י"ב 2

ניתוח	רכיב
לעג צורב – שימוש באירוניה כדי ללעוג ל"חכמי איוב"	אילוקוציה
מעורר מבוכה, חוסר נוחות או מגננה אצל הנמען	פרלוקוציה
העמדת החכמה כמונופול- אבל בנימה סרקסטית שצולפת	פרגמטיקה

מבע שמתיימר להחמיא, אך מתחתיו מסתתר ניכור ותוקפנות לשונית סרקסטית.

7- Deferred Apology Act אקט של התנצלות דחויה ()

"קִטְּאתִי, מֵה־אֶפְעַל לָךְ שְׁמֵר הָאָדָם" איוב ז' 20:

ניתוח	רכיב
הכרה באשמה אבל מלווה בטון מתריס- התנצלות מורכבת	אילוקוציה
מעוררת שאלות לגבי כנות, מטלטלת את תפיסת היחסים עם האל	פרלוקוציה
התנצלות שנאמרת מתוך תסכול, לא מתוך פיוס או חרטה שלמה	פרגמטיקה

זהו מבע שבו האשמה מוגשת כטענה- ההודאה נשמעת כבדיחה קיומית.

8- Quiet Defiance Act אקט של התרסה שקטה ()

"הֵן יִקְטְלֵנִי לוֹ אֲנַחֵל" איוב י"ג 15

ניתוח	רכיב
עמידה שקטה ובלתי מתפשרת מול גורל קטלני	אילוקוציה
מעוררת כבוד, רתיעה, ואפילו פליאה מוסרית	פרלוקוציה
אמירה של נאמנות מתוך התרסה- לא מרד, אלא אומץ שקט	פרגמטיקה

הצהרה שמכילה בתוכה הסתירה- קבלה של מוות עם תקווה באותו רגע.

9- Longing for Innocence Act אקט של געגוע לתום ()

"מִי יִתְּנֵנִי כִּי־חַי קָדָם כִּי־חַי אֵלֹהִים יִשְׁמְרֵנִי" איוב כ"ט 2-3:

ניתוח	רכיב
משאלה לחזור לעידן של ברכה וחסד	אילוקוציה
מעוררת נוסטלגיה, הכרה בערך של תום ושקט	פרלוקוציה
שימוש בזמן עבר נרטיבי עם פועל רצייה- געגוע שהופך לבקשה שקטה המבע מביע רצון סמוי לתום שלפני הפורענות- לא דרישה אלא אנחה לשונית.	פרגמטיקה

עקרונות גרייס על דיבור ישיר ודיבור עקיף בספר איוב

אחת האקסיומות המובנות מאליהן של השיח היא האקסיומה הדיאלוגית: "אין שיחה מועילה אלא בין שני אנשים, שלכל אחד מהם שתי עמדות: הדובר והמאזין". ייתכן שקיים או לא קיים קשר מראש בין השולח לנמען, והשולח מבקש לבסס אותו. (21)

הפילוסוף פול גרייס, חלוץ במחקר מעורבות שיחה, הכניס שני מושגים חשובים למה שהוא מכנה "לוגיקה שיחה": מעורבות דיסקורסיבית ועקרון שיתוף הפעולה. הוא התמקד גם בעיקרון שיתוף הפעולה, אותו ראה כעמוד תווך חשוב של דיאלוג. (22) במושג המעורבות, השולח מבטא את המושג ולא רק מבטא את כוונתו באמצעות המילה המדוברת. במציאות, מושג המעורבות השיחה הוא קוצני ואינו ברור כמו מושג המעורבות הלוגית. עם זאת, ניתן להשתמש בעמימות זו כדי להשיג פונקציות מפותקות, כגון הטעיה וטשטוש. (23) גרייס הבחין גם בין המשמעות הסמנטית למשמעות הפרגמטית של המשפט. המשמעות הסמנטית היא המשמעות הלקסיקלית בתוספת סימנים דקדוקיים, הנקראת הפעולה הלשונית הישירה, בעוד שהמשמעות הפרגמטית היא המשמעות הנדרשת לדיאלוג בין דובר למאזין. למשמעות זו יש כוח פרפורמטיבי, שכן זוהי פעולה פרפורמטיבית המתבצעת במהלך הגייתה, כלומר שכאשר הדובר מבטא משהו, הוא מבצע פעולה (25) על דיבור ישיר Grice's Maxims מפורשת או מרומזת. (24) יישום של ארבעת עקרונות הפרגמטיקה: כמות, איכות, יחס, ואופן, (25) ודיבור עקיף בספר איוב פותח שער להבנת השיח המקראי ברובד עמוק ומכוון-כוונה.

עיקרון פרגמטי	דיבור	מופע	ניתוח
כמות (Quantity)	ישיר	"יאבד יום אַנְלֶד־בו" איוב ג' 3	מועט ורווי-שורה אחת שמכילה עולם של רגשות, בלי הסברים מיותרים
איכות (Quality)	ישיר	האמירה נראית מוגזמת ("יאבד יום") אך אמיתית לרגשו של הדובר- אינה שקר אלא זעקה	המספר מדווח על הנחת יסוד- אין הטעיה, אך הקורא לא שומע את הדובר עצמו
יחס (Relation)	ישיר	קשור ישירות למצבו הנפשי ולעלילת הסבל- רלוונטיות מוחלטת	הדיווח מתאים להקשר הסיפורי- מה שמניע את הקורבן שהוא מקריב
אופן (Manner)	ישיר	פיוטי, דרמטי, אך בהיר במשמעות המטאפורית	סגנון דיווחי, ניטרלי, חד וברור- מדגיש את המרחק מהרגש של הדובר

הבחנות חשובות:

- דיבור ישיר לעיתים מפר את עיקרון הכמות או האופן "לטובת השפעה רגשית". למשל, קללה דרמטית היא "מועטה מדי או מוגזמת מדי" - אבל זו "הפרה פרגמטית טעונה".
- דיבור עקיף שומר לרוב על העקרונות- אך במחיר של "עוצמה רגשית מופחתת". המספר המקראי מאזן בין איכות ואופן, אך אינו מאפשר לחשוף את הכאב האותנטי שבדיבור הישיר.
- יישום העקרונות על דיבור עקיף:

"כי אמר איוב אולי חטאו בני ובָּרְכוּ אֱלֹהִים בְּלִבָּבָם" איוב א' 5

עיקרון פרגמטי	דיבור	הסבר	יישום
כמות (Quantity)	עקיף	אמור דברים נדרשים, לא פחות מדי ולא יותר מדי	המספר מדווח תמציתית: מה איוב חשב- בלי פירוט רגשי, אך די והותר להניע את העלילה
איכות (Quality)	עקיף	אמור רק דברים שקשורים להקשר	הדיווח רלוונטי להתנהגותו של איוב- זהו הבסיס לקורבנות שהוא מקריב
יחס (Relation)	עקיף	דבר באופן ברור, לא מעורפל או מסובך	הדיווח מנוסח בפשטות, מובן, ללא רטוריקה סבוכה או דר־משמעות
אופן (Manner)	עקיף	אמור אמת- אל תשקר או תטעה	המספר מביא את דברי איוב כהשערה סבירה, ולא כהצהרה שגויה או מניפולטיבית

(בדיבור ישיר ודיבור עקיף בספר איוב ambiguity דר־משמעות)

הוא חוט עדין שמחבר את הסגנון הספרותי עם התחכום הפרגמטי. הספר רווי ברבדים לשוניים שבהם מבע אחד עשוי להכיל כמה משמעויות- סמנטיות, רגשיות, פילוסופיות-בהתאם למי שמדבר, למי מקשיב, ואפילו "מתי" זה נאמר. (26)

דר־משמעות בדיבור ישיר- א-

"הן יקטלני לו אֵיחַל" איוב י"ג 15

משמעויות אפשריות:

- למרות שיהרוג אותי, אמשך לקוות בו ← נאמנות אלוהית טהורה.

- גם אם יהרוג אותי- אחכה לו למשפט ← ציפייה לעימות, לא גאולה.

ניתוח פרגמטי:

איוב מדבר ישירות, אך הלשון פתוחה לפירוש נאמן או מתריס. זהו מבע שנטען על ידי "אקט אילוקוציוני של תקווה" עם "התנגדות פנימית", והדר־משמעות מאפשר לקורא לבחור אם מדובר באמונה או באירוניה.

דו־משמעות בדיבור עקיף -ב

"כִּי אָמַר אֵיזֹב אוֹלֵי חָטָאוּ בְּנֵי וּבְרָכּוֹ אֱלֹהִים בְּלִבָּבָם" איוב א' 5

משמעויות אפשריות:

- "ברכו" = לשון עדינה ל"קללו" (אירוניה לשונית מקראית).

- "ברכו" = כפשוטו- אמרו תודה בלבם אך לא בפה.

ניתוח פרגמטי:

המספר מדווח על מבע פנימי- אך אינו מפרש. הדיבור נותר עמום, מה שמכניס את עיקרון ה"איכות" וה"אופן" של גרייס לתמונה. הקורא שואל: האם איוב חושד בילדיו בקלקול גמור? או בזהירות מוסרית? זוהי דו־משמעות מבוקרת על ידי הדיווה העקיף.

מסקנות טיפוסיות:

- בדיבור ישיר הדו־משמעות נוצרת מתוך סגנון פיוטי, טון רגשי מורכב, ולעיתים תשתית תחבירית גמישה.

- בדיבור עקיף היא נוצרת משיקולי תיווך: המספר אינו מפרש רגשות, ולכן נוצרת מרחב פרשני פתוח לקורא.

- בשני המקרים, דו־משמעות משמשת ככלי רטורי: לעורר, לטלטל, לאתגר את הקורא- בדיוק מה שאיוב נועד לעשות.

טיפולוגיה מלאה של סוגי דו־משמעות בספר איוב

(Syntactic Ambiguity-1 דו־משמעות תחבירית)

- נובעת ממבנה תחבירי כפול-פנים או לא מסומן.

"אִם אֶדְבָּר הָיָה בְּעֶזְרִי וְשָׁמַר הָאָדָם"

(למשל באיוב ז' 20: "חטאתי, מה אפעל לך שומר האדם?")

- האם "שומר האדם" הוא תואר לאל, או הערה סרקסטית-עצמאית?

- יצירת שבר תחבירי מעורר שאלות תיאולוגיות.

(Phonological Ambiguity-2 דו־משמעות פונולוגית)

- נובעת מדמיון הגייה או שורש- מעין כפל משמע שנשמע זהה אך משתמע שונה.

"ברכו אלוהים" = ייתכן "ברכו" = קללו (שיכול פונטי סמוי במקרא).

- נשען על מוסכמות מקראיות ואירוניה סמויה.

- דו־משמעות שמתבססת על ההקשר התרבותי ולא על טקסט מפורש.

(Morphological Ambiguity-3 דו־משמעות צורנית)

- שימוש בצורה דקדוקית שיכולה להתפרש ביותר מדרך אחת.

"וַיְהִי בְּשָׁלוֹם אוֹהֵלוֹ" - "בשלום" = מצב רגשי? מיקום פיזי?

- משתנה לפי פרשנות לנטיית מילים או הבניין.

המסקנות:

1- דיבור ישיר בספר איוב:

- מבוצע על ידי הדמות עצמה (לרוב איוב) באופן רגשי וחזיתי.

- כולל פעולות דיבור אילוקוציוניות מובהקות: קללה, תפילה, תוכחה, שאלה, הצהרה.

- מפר לעיתים את עקרונות גרייס (כמות, איכות, אופן) כדי לייצר השפעה דרמטית.

- מכיל שימוש עשיר ב-רמיזה אישית, רגשית, חברתית ומקומית.

- מאפשר רבדים של דו־משמעות סמנטית, פרגמטית, תחבירית ורגשית.

2- דיבור עקיף בספר איוב:

- מועבר דרך המספר, ומתאר מחשבות או מבעים של הדמויות.

- פעולות דיבור מתקיימות בצורה מדווחת- לא מפורשות ע"י הדמות עצמה.

- שומר לרוב על עקרונות גרייס: כמות, איכות, יחס ואופן.

- מייצר דו־משמעות נרטיבית ופולוגית באמצעות ניסוח מרומז.

- מדגיש את המרחק הרגשי בין הדמות לקורא, אך פותח פרשנות עשירה.

3- ששת רכיבי הדיבור:

- בדיבור ישיר: כל הרכיבים מופעלים בעוצמה (מוען, נמען, מסר וכו').

- בדיבור עקיף: הרכיבים מטושטשים או מועברים דרך תיווך ספרותי.

4- רכיבי רמיזה:

- דיבור ישיר: רמיזה אישיות, זמניות, מקומית וחברתיות נוכחות בעוצמה.

- דיבור עקיף: התייחסויות מרחביות ונרטיביות מתקיימות אך באיפוק רגשי.

5- פעולות הדיבור:

- דיבור ישיר: מגוון רחב של אקטים- קללה, תפילה, שאלה, הצהרה, התנגדות.

- דיבור עקיף: פעולות מועברות דרך תיאור, לא פעולה ישירה.

- מופיעים גם אקטים רגשיים ניואנסיים: תקווה, הסכמה מייאשת, תעוזה שקטה, ועוד.

6- דו־משמעות:

- דיבור ישיר: יוצרת מתח רגשי פרשני- אמונה מול התנגדות, פיוט מול חידה.

- דיבור עקיף: מאפשר פרשנות פתוחה- הקורא משלים כוונה, רגש ומשמעות.
- טיפוסים דר-משמעות כוללים: סמנטית, תחבירית, פרגמטית, אירונית, פולוגית, צורנית, אינטר-טקסטואלית.

ביבלוגרפיה:

המקורות העבריים:

תנ"ך. -

- 1- גד בן עמי צרפתי, הפרגמטיקה ופעולות הדיבור, לשוננו לעם ל"ד תשמ"ג 1983.
- 2- ג'ון אוסטין, איך עושים דברים עם מילים, רסלינג, 2006.
- 3- זהר לבנת, יסודות תורת המשמעות, סמנטיקה ופרגמטיקה, כרך ב', בית ההוצאה לאור של האוניברסיטה הפתוחה, רעננה, 2014.
- 4- נורית מלניק, אירנה בוטוויניק, חקר השפה: יסודות ויישומים, חלק א, הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, רעננה, 2019.
- 5- שרה ליפקין, מילון מושגים בשפה העברית, מטח: המרכז לטכנולוגיה חינוכית, ירושלים, 2010.

המקורות הערביים:

- 1- آن ريبول، جاك موشلار، التداولية اليوم (علم جديد من التواصل)، ترجمة: سيف الدين دغفوس، محمد الشيباني، ط ١، المنظمة العربية للترجمة، بيروت، لبنان، ٢٠٠٣.
- 2- بول ريكور، نظرية تأويل الخطاب وفائض المعنى، ترجمة: سعيد الغانمي، ط ٢ المركز الثقافي العربي، الدار البيضاء، المغرب، ٢٠١٦.
- 3- جون أوستين، نظرية أفعال الكلام العامة، (كيف ننجز الأشياء بالكلمات)، ترجمة: عبد القادر قنيني، أفريقيا الشرق، ١٩٩١.
- 4- سارا ميلز، مفهوم الخطاب في الدراسات الأدبية واللغوية المعاصرة، ترجمة وتقديم: عصام خلف كامل، ط ١، دار فرحة، القاهرة، مصر، ٢٠٠٣.
- 5- عبد الهادي بن ظافر الشهري، استراتيجيات الخطاب (مقاربة لغوية تداولية)، ط ١، دار الكتاب الجديد المتحدة، بيروت، لبنان، ٢٠٠٤.
- 6- نعمان بوقرة، اللسانيات اتجاهاتها وقضاياها الراهنة، ط ١، عالم الكتب الحديث، أريد، الأردن، ٢٠٠٩.
- 7- رحيمه، مجيد عبود. "الأخطاء اللغوية في اللغة العبرية: الأسباب والدوافع"، بحث منشور في مجلة كلية الآداب، جامعة بغداد، العدد (١٣٢)، آذار ٢٠٢٠، ص ٢٣.
- 8- رحيمه، مجيد عبود. المصدر السابق، ص ٣٣.

המקורות הלועזיים:

- 1- Bergström, U. (2022). Reported Direct Speech in the Hebrew Bible and in the Andersen-Forbes Morphology and Syntax Database. Journal for Semitics .
- 2- Hatav, G. (2011). (Free) Direct Discourse in Biblical Hebrew. Hebrew Studies .
- 3- Kalmanovitch, Y. (2021). A pragmatic analysis of descriptive, depictive and simulative reporting speech acts: Empirical evidence from a prosodic study on conversational Modern Israeli Hebrew. Journal of Pragmatics .
- 4- Sergeiy Sandler and Esther Pascual, In the Beginning There Was Conversation: Fictive Direct Speech in the Hebrew Bible, this paper has been submitted for publication in a special issue of Pragmatics.
- 5- Zuckermann, G. (2006). Direct and indirect speech in straight-talking Israeli. Acta Linguistica Hungarica .

השוליים של המחקר:

- (¹) Sergeiy Sandler and Esther Pascual, In the Beginning There Was Conversation: Fictive Direct Speech in the Hebrew Bible, this paper has been submitted for publication in a special issue of Pragmatics, p: 2-3.
- (²) Zuckermann, G. (2006). Direct and indirect speech in straight-talking Israeli. Acta Linguistica Hungarica, 53, 467-481.
- (³) Hatav, G. (2011). (Free) Direct Discourse in Biblical Hebrew. Hebrew Studies, 41, 30 - 7.
- (⁴) Hatav, G. (2011). (Free) Direct Discourse in Biblical Hebrew. Hebrew Studies, 41, 30 - 7.
- (⁵) Kalmanovitch, Y. (2021). A pragmatic analysis of descriptive, depictive and simulative reporting speech acts: Empirical evidence from a prosodic study on conversational Modern Israeli Hebrew. Journal of Pragmatics, 172, 119-145.
- (⁶) Zuckermann, G. (2006). Direct and indirect speech in straight-talking Israeli. Acta Linguistica Hungarica, 53, 467-481.
- (⁷) Kalmanovitch, Y. (2021). A pragmatic analysis of descriptive, depictive and simulative reporting speech acts: Empirical evidence from a prosodic study on conversational Modern Israeli Hebrew. Journal of Pragmatics, 172, 119-145.
- (⁸) Zuckermann, G. (2006). Direct and indirect speech in straight-talking Israeli. Acta Linguistica Hungarica, 53, 467-481.

(⁹) Kalmanovitch, Y. (2021). A pragmatic analysis of descriptive, depictive and simulative reporting speech acts: Empirical evidence from a prosodic study on conversational Modern Israeli Hebrew. Journal of Pragmatics, 172, 119-145.

(¹⁰) Zuckermann, G. (2006). Direct and indirect speech in straight-talking Israeli. Acta Linguistica Hungarica, 53, 467-481.

(¹¹) Hatav, G. (2011). (Free) Direct Discourse in Biblical Hebrew. Hebrew Studies, 41, 30 - 7.

(¹²) Bergström, U. (2022). Reported Direct Speech in the Hebrew Bible and in the Andersen-Forbes Morphology and Syntax Database. Journal for Semitics.

(¹³) Bergström, U. (2022). Reported Direct Speech in the Hebrew Bible and in the Andersen-Forbes Morphology and Syntax Database. Journal for Semitics.

(¹⁴) גד בן עמי צרפתי, הפרגמטיקה ופעולות הדיבור, לשוננו לעם ל"ד תשמ"ג (1983), עמ' 99.

(¹⁵) سارا ميلز، مفهوم الخطاب في الدراسات الأدبية واللغوية المعاصرة، ترجمة وتقديم: عصام خلف كامل، ط ١، دار فرحة، القاهرة، مصر، ٢٠٠٣، ص 7.

(¹⁶) جون أوستين، نظرية أفعال الكلام العامة، (كيف ننجز الأشياء بالكلمات)، ترجمة: عبد القادر قنيني، أفريقيا الشرق، ١٩٩١، ص ١٠٠.

(¹⁷) بول ريكور، نظرية تأويل الخطاب وفائض المعنى، ترجمة: سعيد الغانمي، ط ٢ المركز الثقافي العربي، الدار البيضاء، المغرب، 2016، ص 41.

(¹⁸) זהר לבנת، יסודות תורת המשמעות, סמנטיקה ופרגמטיקה, כרך ב', בית ההוצאה לאור של האוניברסיטה הפתוחה, רעננה, 2014, עמ' 15.

(¹⁹) שם: זהר לבנת, יסודות תורת המשמעות, סמנטיקה ופרגמטיקה, כרך ב', עמ' 15.

(²⁰) שם: זהר לבנת, יסודות תורת המשמעות, סמנטיקה ופרגמטיקה, כרך ב', עמ' 15.

(²¹) ג'ון אוסטין, איך עושים דברים עם מילים, רסלינג, 2006, עמ' 14.

(²²) آن ريبول، جاك موشلار، التداولية اليوم (علم جديد من التواصل)، ترجمة: سيف الدين دغفوس، محمد الشيباني، ط 1، المنظمة العربية للترجمة، بيروت، لبنان، ٢٠٠٣، ص 54.

(²³) عبد الهادي بن ظافر الشهري، استراتيجيات الخطاب (مقاربة لغوية تداولية)، ط ١، دار الكتاب الجديد المتحدة، ٢٠٠٤، ص 430.

(²⁴) نعمان بوقرة، اللسانيات اتجاهاتها وقضاياها الراهنة، ط ١، عالم الكتب الحديث، أريد، الأردن، ٢٠٠٩، ص 187.

(²⁵) נורית מלניק, אירנה בוטוויניק, חקר השפה: יסודות ויישומים, חלק א, הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, רעננה, 2019, עמ' 257.

(²⁶) שרה ליפקין, מילון מושגים בשפה העברית, מסח: המרכז לטכנולוגיה חינוכית, ירושלים, 2010, עמ' 84.